

TENKİT DÜŞÜNCESİNİ GELİŞTİRME YOLLARI

Rıza FİLİZOK

Batıdaki eğitim dünyası son otuz yıldır, eğitimin temeli olarak "tenkit düşüncesinin geliştirilmesi" prensibini benimsemiş ve bütün eğitim faaliyetlerini bu amaca ulaşacak biçimde düzenlemiştir. Günümüzde Türk eğitim sisteminin de hiç vakit kaybetmeden aynı amaca yönelmesi hayati bir önem arz etmektedir.

Jacques Piette, "*Éducation aux médias et fonction critique*" adlı eserinde tenkitçi düşüncenin esaslarını ve tekniklerini şu ilkeler çerçevesinde bize veriyor:

❖ Felsefî temeller:

- Mantık bilimi, akıl yürütme, muhakeme etme, ispatlama yollarının öğretimi
- Akılcı, rasyonel düşüncenin geliştirilmesi
- Ahlâkî davranışların kazandırılması
- Sorgulayan, tartışabilen bireylerin yetiştirilmesi

❖ Psikolojik temeller:

- Yaratıcı düşünce
- Problem çözebilmek
- Karar verebilmek
- Tenkitçi düşünce

Öğrenciler, bağımsız bir tenkitçi düşünceye sahip olabilmek için şunları yapmalıdır:

- Sorular sorabilmeli, tanımları yargılayabilmeli, tanımlar yapabilmelidir.
- Bir ispatlamanın, bir problemin, bir halin, durumun, bir görevin neler içerdiğini, hangi elementlerden oluştuğunu tespit edebilmeli, fark edebilmelidir.
- Önemli olanı ayırt edebilmeli, ayrıca yararını kavramalıdır.

Güvenilir bilgiler toplama yeteneğinin geliştirilmesi:

- Bilgi kaynaklarının güvenilirliğini tespit edebilme
- Bilginin güvenilirliğini tespit edebilme
- Kapalı olarak ifade edilmiş varsayımları fark edebilme
- Karşılaştığı ispatlama ve delillendirmelerin sağlam bir mantığa dayanıp dayanmadığını sorgulayabilecek bilgi birikimine sahip olma

Toplanan bilgileri deęerlendirme:

- o Toplanan bilgilerden sonuçlar çıkarmak, genellemelere ulaşabilmek, hipotezler, varsayımlar geliştirmek
- o Bir ispatlama iřini, bir problemi, bir görevi kendisine has yaklařımlarla halledebilme gücünü geliřtirmek

Batılı eğitimciler, bu prensipleri öğrencilerine kazandırmak için çok ciddi programlar hazırlamakta, bütün ders programlarını bu ilkenin işiği altında tekrar düzenlenmektedir. Batıdaki eğitimin temelini bu ilkeler oluşturduğu halde bizim eğitimizde bunlar üzerinde hiçbir ciddi bir uygulama bulunmamaktadır. Daha acısı, bu ilkeler ve onların uygulama yöntemleri, eğitimcilerimiz tarafından dahi yeterince tanınmamaktadır. Düřünen nesiller yetiştirmemizin ilk şartı bizim de ciddiyle bu ilkeleri benimsememiz ve onları ciddiyle öğrencilerimize ęretmemizdir.

© <http://www.ege-edebiyat.org>